

Till utbildningsminister Mats Persson och statssekreterare Maria Nilsson
Kopia till Utrikesdepartementet

Den 22 juni kom beskedet att regeringen drar in Vetenskapsrådets finansiering på 180 miljoner kronor för utvecklingsforskning, som bland annat syftar till fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling i låginkomstländer. Beslutet är bekymmersamt ur flera aspekter. Vi inom Sveriges universitets och högskoleförbund (SUHF) vill genom denna skrivelse framföra några av de negativa konsekvenser som vi menar att regeringsbeslutet leder till. Vi anser att dessa konsekvenser sammantaget är så allvarliga att regeringen bör ta tillbaka beslutet.

Först och främst ställer vi oss frågande till den bakomliggande processen. En bra och tillitsfull relation mellan politik och akademi är ytterst eftersträvnsvärd. Kunskapsutveckling, forskning, högre utbildning och kompetensförsörjning är avgörande frågor för Sverige i dag och i framtiden och måste bygga på förtroende och en kontinuerlig dialog. Detta fungerar till stor del i dag, men i det här fallet togs ett beslut, som i hög grad berör oss, utan föregående dialog med berörda lärosäten och forskare. Det innebär i praktiken att forskare ägnat mycket tid och arbete på att skriva ansökningar till en utlysning som plötsligt stoppades utan förvarning eller diskussion. Förutom ett uppenbart slöseri av forskares tid och resurser, innebär detta att potentiellt välplanerade, högkvalitativa och samhällsnyttiga forskningsprojekt aldrig kommer att bli verklighet. Det här upplevs i hög grad som frustrerande av såväl berörda lärosäten som forskare.

Vidare är utvecklingsforskning ett forskningsområde med stark tradition i Sverige. Genom detta beslut, kombinerat med tidigare neddragningar i Sidas budget för biståndsforskning, försvagas möjligheterna att bedriva en högkvalitativ forskning inom området kraftigt. Det leder till att flera strategiskt viktiga forskningsprojekt med globala perspektiv drabbas, bland annat inom hållbart jordbruk, energiförsörjning, mat- och klimatfrågor, sexuell och reproduktiv hälsa, gränsöverskridande hälsohot och smittsamma sjukdomar. Dessutom finns det uppenbar risk för att forskningssamarbeten som Sverige investerat i och byggt upp under decennier nu måste fasas ut i förtid.

Slutligen vill vi lyfta en mer principiell fråga som handlar om politisk styrning, institutionell autonomi och akademisk frihet. Det är utmärkt att utbildningsministern ofta lyfter vikten av att slå vakt om den akademiska friheten i Sverige. Samtidigt går det inte att blunda för de tendenser vi ser om ökad politisk styrning av akademien. Det nu aktuella beslutet om att snabbt lyfta bort stora och sedan tidigare aviserade forskningsmedel är ett tydligt exempel. Tyvärr finns det flera regeringsbeslut med liknande inriktning och utfall, där en gemensam nämnare är att de präglas av frånvaro av förankring och diskussion med lärosäten och forskare.

Sedan tidigare vet vi att Sverige ligger långt ner i listan över hur det legala skyddet för institutionell autonomi och akademisk frihet europeiska länder; på plats 25 av 29. (Källa: EU-parlamentets rapport mars 2023:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740231/EPRS_STU\(2023\)74023_1_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740231/EPRS_STU(2023)74023_1_EN.pdf)

Det är också ett faktum att demokratiindex i världen överlag har sjunkit flera år i rad och att situationen i vissa enskilda länder – också i vår geografiska närhet – har försämrats drastiskt under senare tid. Fundament i ett demokratiskt samhälle är oberoende domstolar, fri press, fri konst och en fri akademi. Vi menar att Sverige, med stolta traditioner kring arbete med demokratiska värderingar och mänskliga fri- och rättigheter, snarare bör förstärka den institutionella autonomi och akademiska friheten än att försvaga den. Med vår bakgrund kan vi fungera som ett internationellt föredöme – men då måste också regeringen ta akademins synpunkter på allvar, ge utrymme för förankring och dialog samt ompröva sådana beslut som innebär konkreta begränsningar av den akademiska friheten.

På SUHF är vi beredda att omedelbart inleda en sådan dialog med regeringen.

För Sveriges universitet och högskolor
Hans Adolfsson
Ordförande i SUHF